

Data akceptacji: 3.06.2025

Data publikacji: 12.12.2025

Michał Hankus

Uniwersytet Śląski w Katowicach

michal.hankus@us.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0003-2794-3992>

Oskarżenie proboszcza z Korczewa o morderstwo na podstawie nieznanego dotąd listu z lat 80. XIV wieku*

An Accusation of Murder against the Parish Priest of Korczew:
A Newly Discovered Letter from the 1380s

Abstract: An analysis of one of the manuscript volumes held in the Jagiellonian Library has revealed the existence of a previously unknown letter dating from the late fourteenth century. The document concerns the controversial conduct of a clergyman from the parish of Korczew in the region of Sieradz. The local parish priest, Stanisław, was allegedly responsible for a terrible crime for which he never faced adequate punishment. Outraged, the heirs from Rzechta decided to write a letter – most likely addressed to Bodzanta of Kosowice, the then Archbishop of Gniezno – in an effort to bring the matter to a definitive resolution. The article presents an edition of the newly discovered source as well as the historical context surrounding the events it describes.

Key words: Korczew, Sieradz, Rzechta, Łowicz, Official of Gniezno, Archbishop of Gniezno, parish priest, murder, 14th century

Badanie zawartości średniowiecznych ksiąg rękopiśmiennych pozwala na odnajdywanie nieznanych źródeł historycznych. Dzięki kwerendzie w Bibliotece Jagiellońskiej odnaleziono list z lat 80. XIV wieku. Dokument znajduje się w kodeksie BJ 351 (f. III^r), gdzie w przeszłości stanowił *folium* ochronne (świadczą

* Podziękowania za pomoc i rady przy opracowywaniu artykułu składam prof. dr. hab. Jerzemu Sperce oraz dr. Maciejowi Stankowi.

o tym wyprostowane zakładki) dla zawartego w nim dzieła – zbioru prawa kanonicznego Bonifacego VIII zatytułowanego *Liber sextus Decretalium* z glosą marginalną i interlinearną Ioannes Andreae (Jana Andrzeja)¹. List o wymiarach: 300 mm szerokości i 263 mm wysokości został spisany na pergaminie w języku łacińskim i obecnie znajduje się na końcu tego kodeksu. Stan zachowania dokumentu można ocenić jako dobry, jednak trzy ostatnie linie tekstu są w znacznym stopniu zatarte. W *Katalogu łacińskich rękopisów średniowiecznych Biblioteki Jagiellońskiej* opisano kodeks, ale nie wspomniano o liście. Odnotowano jedynie, że w opisywanej pozycji istnieje próba pióra dotycząca arcybiskupa Bodzanty z Kosowic (co istotne, znajduje się na rewersie omawianego listu)².

Datacja

List zawiera formułę datum: „Datum Siradie in die Sancti Egidii etc.”. Dzięki tej informacji można wywnioskować, że tekst powstał 1 września w Sieradzu, jednak nie jest możliwe dookreślenie roku. Z tego powodu należy przyrzeć się osobom występującym w omawianym dokumencie. Dobrze znaną postacią, która pojawiła się w tekście, był Mikołaj – kustosz łęczycki oraz oficjał gnieźnieński³. Według dotychczasowych badań ten duchowny prałaturę łęczycką objął przed 16 lutego 1364 roku, a po raz ostatni z tym tytułem wystąpił 2 listopada 1395 roku. Przestał piastować to stanowisko przed 7 marca 1396 roku, ponieważ wtedy został określony w źródle jako „Nicolaus olim custos Lanciensis” („Mikołaj niegdyś kustosz

¹ Biblioteka Jagiellońska, rkps 351 IV, *Liber sextus Decretalium cum glossa Ioannis Andreae* (usque ad I.3.11.); *Textus vari*.

² *Catalogus codicum manuscriptorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur*, vol. 2: *Numerus continens inde a 332 usque ad 444*, wyd. M. Kowalczyk et al., Wrocław 1982, s. 78–79; L. Poniewozik, *Prałaci i kanonicy wiśliccy w okresie średniowiecza*, Lublin 2004, s. 124–125. Jeden z dokumentów będących również makulaturą introligatorską w tym kodeksie został już omówiony, zob. M. Hankus, *Nieznaný list arcybiskupa gnieźnieńskiego Bodzanty z Kosowic herbu Szeliga z 24 września 1387 roku*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2023, t. 15, s. 99–109.

³ Na temat pozycji kustosa w kolegiacie łęczyckiej zob. A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004, s. 22–24. Na temat oficjała zob. A. Gąsiorowski, I. Skierska, *Średniowieczni oficjałowie gnieźnieńscy*, „Roczniki Historyczne” 1995, R. 61, s. 37–42.

łęczycki”)⁴. Ostatnia wzmianka na temat Mikołaja pochodzi z 30 grudnia 1399 roku⁵.

Godność oficjała gnieźnieńskiego została mu przyznana w latach 80. XIV wieku. Po raz pierwszy Mikołaj wystąpił jako oficjał między 11 a 18 sierpnia 1386 roku, a po raz ostatni – 9 września 1388 roku⁶. Okres piastowania tego stanowiska przez wskazanego duchownego można przyjąć jako czas powstania listu. Wydaje się jednak, że istnieją jeszcze dowody, które pozwalają na doprecyzowanie daty stworzenia omawianego źródła.

1. Na rewersie listu znajduje się informacja następującej treści: „Venerabili in christo patri ac domino domino Boczothe Sancte Gneznensis Ecclesie Archiepiscopi”. Do tej pory w literaturze utrzymywano, że była to próba pióra, jednak informacja ta to wypisany adresat listu⁷. Potwierdza to, że omawiany dokument był powiązany z arcybiskupem Bodzantą, który sprawował godność arcybiskupią od 9 czerwca 1382 roku aż do śmierci w dniu 26 grudnia 1388 roku⁸. Mikołaj został mianowany oficjałem przez Bodzantę z Kosowic, dlatego jego działalność na tym stanowisku musiała przypadać na czas posługi biskupiej właśnie tego arcybiskupa⁹.
2. Bezpośrednio przed analizowaną korespondencją znajduje się inny list – arcybiskupa gnieźnieńskiego Bodzanty z Kosowic z 24 września 1387 roku¹⁰.
3. Fragment z listu omawianego w artykule wskazuje na spotkanie, do którego powinno dojść między Mikołajem a jego przełożonym w mieście arcybiskupim Łowiczu: „coram vobis in vigilia nativitatis virginis gloriose (7 września) in łowicz”¹¹. Należy przyjąć, że wysokim dostojnikiem z listu był zwierzchnik

⁴ A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 174–175.

⁵ Mikołaj herbu Rola był kanonikiem w kapitule płockiej i kruszwickiej, notariuszem w kancelarii królewskiej oraz współrodowcem Jana Roli, kanonika włocławskiego. Zob. A. Radziwiński, *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV w. Studium prozopograficzne*, t. 2: *Kanonicy*, Toruń 1993, s. 105–106; A. Gąsiorowski, I. Skierska, *Średniowieczni...*, s. 74.

⁶ *Księgi sądowe łęczyckie od 1385 do 1419 r.*, cz. 1, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1897, nr 995; A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 175. O pierwszej wzmiance na temat piastowania urzędu przez Mikołaja zob. część artykułu *Kiedy Mikołaj Rola został oficjałem gnieźnieńskim?*

⁷ Za pomoc w określeniu celu tego zapisu chciałem serdecznie podziękować dr. Marcinowi Grulkowskiemu. Na rewersie listu znajdują się również wykonane notatki będące komentarzami do przepisów prawnych zawartych w *Liber sextus Decretalium*.

⁸ M. Hankus, *Działalność Bodzanty z Kosowic herbu Szeliga na stanowisku arcybiskupa gnieźnieńskiego*, „*Nasza Przyszłość*” 2020, t. 133, s. 81–114.

⁹ A. Gąsiorowski, I. Skierska, *Średniowieczni...*, s. 74.

¹⁰ M. Hankus, *Nieznany...*, s. 99–109.

¹¹ M. Słomski, *Urzędnicy i personel zamku arcybiskupów gnieźnieńskich w Łowiczu (XIV w.–1531 r.)*, Warszawa 2017, s. 19–33.

polskiego Kościoła. Jedynym do tej pory poświadczeniem obecności we wrześniu w Łowiczu arcybiskupa Bodzanty z Kosowic był list z 24 września 1387 roku skierowany do duchownych w parafiach ziemi wieluńskiej¹². Możliwe, że oboma problemami zajmował się zwierzchnik polskiego Kościoła właśnie we wrześniu 1387 roku.

Wydaje się, że przytoczone argumenty mogą być wystarczające, aby powiązać powstanie listu z ostatnimi latami życia Bodzanty z Kosowic herbu Szeliga. Dlatego uważam, że dokument został zredagowany między 1386 (po raz pierwszy Mikołaj występuje z tytułem oficjała) a 1388 rokiem (śmierć Bodzanty). Najprawdopodobniej jednak nastąpiło to 1 września 1387 roku.

Kiedy Mikołaj Rola został oficjałem gnieźnieńskim?

Dotychczasowe badania wykazywały, że Mikołaj po raz pierwszy wystąpił z tytułem oficjała gnieźnieńskiego w 1387 roku¹³. Ten pogląd został zmieniony przez badaczkę Annę Kowalską-Pietrzak, która dotarła do niepublikowanej kopii dokumentu kapituły łęczyckiej dla sołectwa z Markowic. W piśmie tym dostojnik wystąpił z tytułem oficjała nieco wcześniej¹⁴. W testacji tego aktu na drugim miejscu wymieniony jest Mikołaj z tytułem kustosa łęczyckiego i oficjała gnieźnieńskiego¹⁵. Przyglądając się formule, problem przysparza data wystawienia aktu: „Actum et Datum lancia Sabbato infra octavas Assupcionis beate Marie virginis Sub Anno domini M^o CCC^o Octuagesimo † presentibus hys honorabilibus et discretibus viris Budkone decano¹⁶ Nicolao custodis laniczensis et officialis gneznensis Mathia thezaurio¹⁷

¹² M. Hankus, *Działalność...*, s. 81–114; idem, *Nieznany...*, s. 99–109.

¹³ A. Gąsiorowski, I. Skierska, *Średniowieczni...*, s. 74; A. Radziwiński, *Prałaci...*, s. 105–106.

¹⁴ Wydaje się, że w publikacji A. Kowalskiej-Pietrzak doszło do błędu edytorskiego, ponieważ wspominany przez autorkę dokument w biogramie Mikołaja ma przypisaną datę jako sierpień 1385 roku, natomiast przy innych opracowywanych świadkach aktu widnieje sierpień 1386 roku.

¹⁵ Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, rkps 6558, *Akta kapituły łęczyckiej z lat 1433–1452 i rachunki z lat 1404–1452 oraz materiały różne z XIV–XVIII*, k. 30v.

¹⁶ Budzisław – dziekan od przynajmniej 10 stycznia 1374 roku, ostatni raz wspominany na tym stanowisku w 1389 roku. Zob. A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 80.

¹⁷ Maciej – kanonik łęczycki i podskarbi arcybiskupi, prawdopodobnie od 1353 roku, wzmiankowana kopia jest ostatnim śladem jego aktywności. Zob. A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 270–271.

Boguslao Scolastico¹⁸ Alberto Belawsky canonico¹⁹ Martino de Bankowo canonico²⁰ Kelczone canonico²¹”.

W miejscu oznaczonym za pomocą *crux phililogorum* znajduje się znak, który budzi zastrzeżenia w odczytaniu go jako cyfra 5 (1385 rok został zapisany wspólnym pismem na marginesie dokumentu). Problematyczny znak to zapewne ostatnia cyfra datacji aktu, jednakże powinno się ją odczytywać jako konwencjonalną abrewiację cyfry 6 (wygląd graficzny przypomina v), a nie jak na marginesie – jako 5. Wątpliwości co do odczytywania tego znaku jako cyfry budzą inne kopie dokumentów spisane ręką tego pisarza, ponieważ zawierają zapis ostatniej cyfry datacji w formie słownej, np. nono, quarto itp. Ze względu na charakterystyczną budowę dokumentu średniowiecznego oraz z reguły występowania od razu po dacie sformułowania „presentibus his” (tak też jest i w tym przypadku) uważam, że analizowany fragment jednak dotyczy zapisu datacji, którą jest rok 1386. Należy zatem stwierdzić, że akt został wystawiony w sobotę podczas oktawy Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – czyli w okresie między 11 a 18 sierpnia, co pozwala na skorygowanie informacji o pierwszym wystąpieniu Mikołaja Roli z tytułem oficjała gnieźnieńskiego.

Adresat i nadawca

List został sporządzony przez rozgoryczonych szlachciców mających majątki na obszarze parafii w Korczewie („corczow”) oraz posiadaczy prawa patronatu w tejże instytucji: „quod nos heredes et patroni”. Bezpośrednimi nadawcami są wypisani u dołu listu dwaj dziedzice ze wsi Rzechta: Jan i Ninogniew („Johannes

¹⁸ Bogusław z Oporowa herbu Sulima – scholastyk łączycki przynajmniej od października 1375 roku do maja 1398 roku, również kanonik oraz archidiakon. Zob. A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 98–101.

¹⁹ Wojciech Pustułka z Bielaw herbu Jastrzębiec – kanonik łączycki w latach 1381–1398, również scholastyk. Zob. A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 101–102.

²⁰ Kanonik Marcin do tej pory nie był znany w literaturze przedmiotu. Bąków, z którego się pisał, to miejscowość leżąca w ziemi łowickiej (dziś Bąków Górny w powiecie łowickim). Zob. S. Zajączkowski, S.M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficznego dawnych ziem łączyckiej i sieradzkiej do 1400 roku*, cz. 2, Łódź 1970, s. 9–10.

²¹ Kielcz z Krzewa herbu Jastrzębiec – wzmiankowana kopia jest pierwszym świadectwem posiadania przez niego stanowiska kanonika, później również kustosa. Zob. A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci...*, s. 177–178.

Ninognews heredes de Rzektha”). Dokładne zlokalizowanie tej miejscowości może stanowić trudność, co wynika z faktu istnienia w ziemi sieradzkiej kilku wsi o takiej nazwie. Jedna z nich znajdowała się ok. 10 km na wschód od Sieradza, druga – Rzechta Drużbińska (wtedy nazywana Rzektha) leżała ok. 35 km na północ od Sieradza. Analizując odległości poszczególnych miejscowości od najbliższych instytucji kościelnych, można wywnioskować, że Rzechta Drużbińska należała do parafii w Drużbinie, a nie w Korczewie²². Dlatego uważam, że dziedzice z omawianego listu pisali się z Rzechty położonej na wschód od Sieradza i jednocześnie ok. 10 km od Korczewa²³. W źródłach znany jest również Jasiek z Rzechty odnotowany w 1391 roku w księgach sądowych ziemi sieradzkiej²⁴. Sprawa dotyczyła dziedziców z późniejszego powiatu poddębickiego – czyli terenu, na którym administracyjnie położona była Rzechta Drużbińska, a nie Rzechta niedaleko Korczewa, dlatego nie powinno się utożsamiać Jana z omawianego listu z Jaśkiem z wypisu sądowego²⁵.

Z analizy treści listu można dowiedzieć się, że wydaniem wyroku w sprawie parafii korczewskiej miał się zająć Mikołaj – kustosz łączycki i oficjał gnieźnieński. Jednak dziedzice zwrócili się do jego przełożonego, czyli do arcybiskupa gnieźnieńskiego. Potwierdzeniem adresowania korespondencji do zwierzchnika polskiego Kościoła może być również określenie wysokiego dostojęstwa jego osoby w omawianym liście: „ob quod venerabilitati vestre paterne” oraz wyznaczone miejsce spotkania – Łowicz (miasto arcybiskupie). Wyliczone wcześniej argumenty sugerują, że korespondencja była skierowana do arcybiskupa gnieźnieńskiego Bodzanty z Kosowic.

²² Wojciech Frątczak uznał, że parafia w Drużbinie musiała być erygowana przed 1233 rokiem. Zob. W. Frątczak, *Parafia Drużbin. Przynależność administracyjna, terytorium, ludność*, „Teologia i Człowiek” 2015, nr 1, s. 229–230.

²³ Omawiany list będzie także pierwszym źródłowym poświadczeniem Rzechty. Do tej pory wzmiankę na temat wsi z 1417 roku uznawano za najwcześniejszą. Zob. S. Kozierowski, *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*, t.: P–Ż, Poznań 1928, s. 89. W XVI wieku miejscowość należała już do parafii w Strońsku, na co wskazuje księga uposażeń Jana Łaskiego – *Jana Łaskiego liber beneficiorum archidioecesis gnesnensis*, t. 1, wyd. J. Łukomski, Gniezno 1880, s. 475–476.

²⁴ S. Zajączkowski, S.M. Zajączkowski, *Materiały...*, s. 81.

²⁵ Ibidem. Autorzy przypisali jednoznacznie przynależność owego Jaśka do Rzechty Drużbińskiej.

Treść

List pochodzi z lat 80. XIV wieku i dotyczy problemów szlachty sieradzkiej z proboszczem w parafii w Korczewie²⁶. Analizując treść dokumentu, można założyć, że spór między obiema stronami trwał od jakiegoś czasu, ponieważ na-dawcy stwierdzili, że: „Fidelium seruiminum premissa constancia, quam effectus venerabilitati vestre, dum placuerit, indubie fideliter conprobavit”. W kolejnej czę-ści zarysowano zaistniały problem. Mianowicie dawny proboszcz Stanisław miał dokonać morderstwa: „stanislaum, condam sacerdotale officium gerentem, nunc autem, ob viciosi homicidii”. Proboszcz mimo popełnionego czynu uznawał się dalej za prawowitego przedstawiciela korczewskiej parafii i nie miał zamiaru pono-sić odpowiedzialności za popełnioną zbrodnię: „cuius inquam ecclesie pastorem indigne, contra leges et iura, se asserit – propter scelus supradictum, aquo absolvi procurare non curat nec curabat”. Stanisław opuścił parafię (zapewne został od-wołany), ponieważ z dalszej części listu można się dowiedzieć o trzyipółletnim wakacie na stanowisku proboszcza: „aspatio trium annorum cum medio – obquod ecclesia supradicta pastore vacare legitimo dinoscitur”. W tym okresie mieli zo-stać wyznaczeni bliżej niesprecyzowani zastępcy, którzy jednak według treści listu przyczynili się do zubożenia instytucji oraz z niewiadomych przyczyn odeszli: „Cui presidende quosdam sustituerant, gerentes vices su<as>, <q>ui plus minorantes quam augmentantes ab ea in debite discesserunt”. Dziedzice i patroni stwierdzili, że są posłuszni wcześniej otrzymanemu dokumentowi, którego termin już wygasł, ale jego postanowienia zostały przedłużone ustnie przez Mikołaja, kustosa łączyc-kiego i oficjała gnieźnieńskiego: „Quod nos heredes et patroni, considerantes sub commendacione, honorabilis viri domini Nicolay, custodis lanczensis ac officialis gneznensis, vestre venerabilitatis ac sigilli vestri munimine, que comenda quamvis expirat, et tamen oretenus concessa”. Dziedzice za radą Mikołaja i pod opieką arcybiskupa i jego pieczęci na nowego proboszcza wybrali bliżej nieokreślonego Tomasza, który musiał bronić się przed oskarżeniami Stanisława przed Mikołajem, kustoszem łączyckim i oficjałem gnieźnieńskim²⁷: „addiffinitam causam supradicti Stanislav Thome viro discretore redimito moribus in buto singulis ac honestatibus

²⁶ Wydaje się, że będzie to najstarsze poświadczenie historyczne istnienia parafii w Korczewie, która w księdze uposażeń Jana Łaskiego została zapisana pod wezwaniem św. Katarzyny, zob. *Jana Łaskiego...*, s. 478–479.

²⁷ Został wybrany przez posiadaczy prawa patronatu, nie musiało to oznaczać ostatecznego zaakceptowania go przez hierarchię kościelną.

contulimus et nunc conferrimus, quem Stanislaus supradictus, paroch<ia>norum in scandalum ac sue (anime) in determinatum, <ex>citacionibus vexat in debitis coram honorabili viro domino Nicolao, custode lanciensis ac officiali gneznensis, ei terminum assignando”. Następnie nadawcy zaznaczali, że jeśli Mikołaj nie będzie w stanie wydać wyroku do dnia przed Narodzinami Najświętszej Maryi Panny (7 września) w obecności adresata tego listu w Łowiczu, to proszą o wskazanie, gdzie przełożony arcybiskup będzie się znajdował się w najbliższym czasie, aby rozsądzić sprawę: „dominus officialis considerans finem causis in ponere nequiens, eis ad terminum coram vobis in vigilia nativitatis virginis gloriose in łowicz, vel vos ubi personaliter in venire potuerit, assignat. Ob quod, venerabilitati vestre, (paterne)”. Przedstawiciele szlachty ostatecznie poprosili arcybiskupa o zapoznanie się z argumentacją obu stron i wydanie odpowiedniego wyroku, podkreślali przy tym niegodne postępowanie Stanisława i wybitne przymioty Tomasza: „in timo (cum) precatu, causis auditis utriusque ac discussis, unum exhiis, cui ius ac vestre venerabilitatis paternitas propius dinoscat tribuere dignaretur. A stanislao supradicto bullas vel testium expurgacionem de homicidio prius tacto existendo, quod dum habere non ¶valuerit Thomam Virum discretum ecclesie supradicte quem novimus fructuositatem (in)vesti(tam), vestra paternitas misericorditer pye, propter deum, (ire) recuset”.

Niestety, próżno w źródłach szukać ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy. Trzeba pamiętać, że przedstawiony przez nadawców opis miał doprowadzić wydarzenia do pomyślnego rozwiązania sytuacji na korzyść szlachty sieradzkiej posiadającej prawo patronatu w parafii. Trudno jednoznacznie przypisać wszystkie winy proboszczowi Stanisławowi, nie znając jego argumentów w sporze.

Publikowany dokument został oddany w transliteracji zgodnie z zasadami zawartymi w projekcie instrukcji wydawniczej Adama Wolffa²⁸. Brakujące fragmenty słów oddano za pomocą nawiasów ostrokątnych. W nawiasach okrągłych wprowadzono słowa prawdopodobne, ale ze względu na zniszczenie tekstu nie można tego zagwarantować. W miejscach niemożliwych do odszyfrowania użyto *crux philologorum*. Ingerencją bezpośrednio w tekst było dodanie znaków interpunkcyjnych.

²⁸ A. Wolff, *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI w.*, „Studia Źródłoznawcze = Commentationes” 1957, t. 1, s. 155–184.

Sieradz, 1 września prawdopodobnie 1387 roku
*Jan i Ninogniew z Rzechty piszą list w sprawie wydania wyroku na
 byłego proboszcza Korczewa – Stanisława*

Fidelium seruiminum premissa constancia, quam effectus venerabilitati vestre²⁹, dum placuerit, indubie fideliter conprobavit, venerabilis dicte³⁰ querulose, proponimus super stanislaum³¹, condam³² sacerdotale officium gerentem, nunc autem, ob viciosi homicidii perpetracionem ab eo spoliatum, quod ecclesia³³ parochialis in corczow³⁴, cuius ipse pastor dum dignus fuerat dicebatur, cuius inquam ecclesie pastorem indigne, contra leges et iura, se asserit – propter scelus supradictum, aquo absolvi procurare non curat nec curabat, aspacio trium annorum cum medio – obquod ecclesia supradicta pastore vacare legitimo dinoscitur, qui presidende quosdam substituierant, gerentes vices su<as>, <qui> plus minorantes, quam augmentantes ab ea in debite discesserunt. Quod nos heredes et patroni, considerantes sub commendacione, honorabilis viri domini Nicolay, custodis lanczensis ac officialis gneznensis³⁵, vestre venerabilitatis ac sigilli vestri munimine, que comenda

²⁹ Bodzanta z Kosowic – wielkorządca krakowsko-sandomierski (1357–1370 i 1372–1382), kanonik krakowski (1359–1382), prawdopodobnie kantor wiślicki w 1358 roku, scholastyk wiślicki (1359–1364 lub 1359–1374), prepozyt kościoła św. Floriana na Kleparzu (1374–1382), arcybiskup gnieźnieński (1382–1388). Zob. A. Marzec, *Urzędnicy małopolscy w otoczeniu Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego (1305–1370)*, Kraków 2006, s. 247–249; J. Wieczorek, *Wikariusze katedry krakowskiej w XIII i XIV stuleciu*, „Nasza Przyszłość” 1992, t. 78, s. 85; M. Kowalski, *Prałaci i kanonicy krakowskiej kapituły katedralnej od pontyfikatu biskupa Nankera do śmierci biskupa Zawiszy z Kurozwęk (1320–1382)*, Kraków 1996, s. 131–132; J. Wroniszewski, *Prałaci kolegiaty wiślickiej w XIV wieku. Pochodzenie i droga awansu*, w: *Duchowieństwo kapitułne w Polsce średnio-wiecznej i wczesnonowożytnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 91; L. Poniewozik, *Prałaci...*, s. 124–125.

³⁰ Fragment w złym stanie, możliwe, że widnieje w tym miejscu „domine”.

³¹ Stanisław – niedysyjszy proboszcz w parafii w Korczewie.

³² Powinno być „quondam”.

³³ Zapisane „ecciam” skreślone i poprawione na „ecclesia”.

³⁴ Korczew – wieś oddalona na wschód od Sieradza o ok. 17 km. Pierwsza wzmianka na temat miejscowości pochodzi z 1386 roku. Parafia zapewne erygowana już w XIII wieku. Zob. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 15, cz. 2, red. B. Chlebowski, Warszawa 1902, s. 122–123.

³⁵ Zob. przyp. 5.

quamvis exspirat, et tamen oretenus concessa addiffinitam causam supradicti Stanislay, Thome³⁶ viro discretore, redimito moribus in buto si<n>gulis ac honestatibus contulimus et nunc conferrimus, quem Stanislaus supradictus, paroch<ia>norum in scandalum ac sue (anime) in determinatum, <ex>citacionibus vexat in debitis coram honorabili viro domino Nicolao, custode lanciensis ac officiali gneznensis, ei terminum asignando, qui dum coram eo comparuit ut debuit contra se causas in debitas Astanislao supradicto divovit. Quod supradictus dominus officialis considerans finem causis in ponere nequiens, eis ad terminum coram vobis in vigilia nativitatis virginis gloriose³⁷ in lovicz³⁸, vel vos ubi personaliter in venire potuerit, assignat. Ob quod, venerabilitati vestre, (paterne) supplicamus in timo (cum) precatu, causis auditis utriusque ac discussis, unum exhiis, cui ius ac vestre venerabilitatis paternitas propius dinoscat tribuere dignaretur. Astanislao supradicto bullas vel testium expurgacionem de homicidio prius tacto existendo, quod dum habere non †valuerit Thomam Virum discretum ecclesie supradicte quem novimus fructuositatem (in)vesti(tam), vestra paternitas misericorditer pye³⁹, propter deum, (ire) recuset – (si non) malorum (in)crementa in animarum pericula decetero augeantur. Datum Siradie⁴⁰ in die Sancti Egidii⁴¹ etc.

Johannes⁴² Ninognews⁴³ heredes de Rzektha⁴⁴
familiariores vestri continui

Bibliografia

- Catalogus codicum manuscriptorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur*, vol. 2: *Numerus continens inde a 332 usque ad 444*, wyd. M. Kowalczyk et al., Wrocław 1982.
- Frątczak W., *Parafia Drużbin. Przynależność administracyjna, terytorium, ludność*, „Teologia i Czołowiek”, Toruń 2015, s. 219–242.
- Gąsiorowski A., Skierska I., *Średniowieczni oficjałowie gnieźnieńscy*, „Roczniki Historyczne” 1995, R. 61, s. 37–86.

³⁶ Tomasz – skądinąd nieznany.

³⁷ Dzień przed Świętem Narodzin Najświętszej Maryi Panny – 7 września.

³⁸ Łowicz – miasto należące do arcybiskupów gnieźnieńskich, zob. przyp. 11.

³⁹ W rozumieniu „pie”.

⁴⁰ Sieradz – w XIII wieku stolica księstwa, od XIV wieku województwa.

⁴¹ Dzień św. Idziego – 1 września.

⁴² Jan – skądinąd nieznany.

⁴³ Ninogniew – skądinąd nieznany.

⁴⁴ Rzechta – wieś oddalona ok. 10 km na wschód od Sieradza.

- Hankus M., *Działalność Bodzanty z Kosowic herbu Szeliga na stanowisku arcybiskupa gnieźnieńskiego*, „Nasza Przeszłość” 2020, t. 133, s. 81–113.
- Hankus M., *Nieznany list arcybiskupa gnieźnieńskiego Bodzanty z Kosowic herbu Szeliga z 24 września 1387 roku*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne” 2023, t. 15, s. 99–109.
- Jana Łaskiego *liber beneficiorum archidioecesis gnesnensis*, t. 1, wyd. J. Łukomski, Gniezno 1880.
- Kowalska-Pietrzak A., *Prałaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004.
- Kowalski M., *Prałaci i kanonicy krakowskiej kapituły katedralnej od pontyfikatu biskupa Nankera do śmierci biskupa Zawiszy z Kurozwęk (1320–1382)*, Kraków 1996.
- Kozierowski S., *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*, t.: P–Ż, Poznań 1928.
- Księgi sądowe łęczyckie od 1385 do 1419 r.*, cz. 1, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1897.
- Marzec A., *Urzednicy małopolscy w otoczeniu Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego (1305–1370)*, Kraków 2006.
- Poniewozik L., *Prałaci i kanonicy wiśliccy w okresie średniowiecza*, Lublin 2004.
- Radziwiński A., *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej płockiej w XIV i I poł. XV w. Studium prozopograficzne*, t. 2: *Kanonicy*, Toruń 1993.
- Słomski M., *Urzednicy i personel zamku arcybiskupów gnieźnieńskich w Łowiczu (XIV w.–1531 r.)*, Warszawa 2017.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 15, cz. 2, red. B. Chlebowski, Warszawa 1902.
- Wieczorek J., *Wikariusze katedry krakowskiej w XIII i XIV stuleciu*, „Nasza Przeszłość” 1992, t. 78, s. 71–126.
- Wolff A., *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI w.*, „Studia Źródłoznawcze = Commentationes” 1957, t. 1, s. 155–184.
- Wroniszewski J., *Prałaci kolegiaty wiślickiej w XIV wieku. Pochodzenie i droga awansu*, w: *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowoczesnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 91.
- Zajączkowski S., Zajączkowski S.M., *Materiały do słownika geograficznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku*, cz. 2, Łódź 1970.

Michał Hankus

Oskarżenie proboszcza z Korczewa o morderstwo na podstawie nieznanego dotąd listu z lat 80. XIV wieku

Streszczenie

Analiza zawartości jednej z ksiąg rękopiśmiennych znajdującej się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej wykazała istnienie nieznanego listu z końca XIV wieku. Dokument dotyczy kontrolowanego zachowania duchownego z parafii w Korczewie, w ziemi sieradzkiej. Tamtejszy proboszcz Stanisław miał dokonać strasznej zbrodni, za którą nie poniósł odpowiedniej kary. Zbulwersowani

dziedzice z Rzechty w celu ostatecznego wyjaśnienia sprawy postanowili napisać list, który prawdopodobnie dotarł do ówczesnego arcybiskupa gnieźnieńskiego Bodzanty z Kosowic. Przedmiotem artykułu jest edycja źródłowa listu oraz przedstawienie kontekstu zaistniałego wydarzenia.

Słowa kluczowe: Korczew, Sieradz, Rzechta, Łowicz, oficjał gnieźnieński, arcybiskup gnieźnieński, proboszcz, morderstwo, XIV wiek